

Samopodoba mladostnikov v različnih kulturah in narodih

DARJA KOBAL-PALČIČ, JANEK MUSEK

POVZETEK

Članek obravnava samopodobo mladostnikov različnih nacionalnosti in različnih kultur. V teoretičnem delu osvetljuje kognitivno-psihološke razlage samopodobe oseb iz takoimenovane vzhodnjaške in zahodnjaške kulture. Mednacionalnih razlik pa se dotika skozi spoznanja ameriških in britanskih avtorjev. V empiričnem delu preučuje samopodobo slovenskih in francoskih mladostnikov z različno učno uspešnostjo. Pri tem izhaja iz predpostavke, da je samopodoba odvisna tako od razlik v nacionalnosti, kot od razlik v učni uspešnosti. Učna uspešnost pa se odraža tako skozi individualne, kot tudi mednacionalne razlike med osebami. Rezultati kažejo, da imajo francoski preizkušanci v splošnem bolj izražena določena področja samopodobe, zlasti tisto, ki se nanaša na področje verbalnih sposobnosti, akademske samopodobe, odnosov do vrstnikov istega spola itd. Nasprotno pa imajo slovenski preizkušanci višjo samopodobo na področju reševanja problemov in ustvarjalnosti.

ABSTRACT

THE SELF-IMAGE OF YOUNG PEOPLE IN VARIOUS CULTURES

This article investigates the self-image of young people of various nationalities and cultures. The theoretical part sheds light on cognitive and psychological explanations of self-image among people from Asian and Western European cultures. It explores international differences through findings made by American and British researchers. In the empirical part it studies the self-image of young Slovene and French people with different school results. It starts from the assumption that self-image depends on differences in nationality as well as school results. School results are reflected in individual differences as well as national differences among people. The results show that French study cases in general have more defined areas of self-image, especially that which relates to the area of verbal abilities, academic self-image, relationship towards peers of the same sex, etc. In contrast, the Slovene study cases have a higher self-image in the area of resolving problems and creativity.

prvine, s pomočjo katerih bo lahko ohranjal svoje mesto v njej.

Na podlagi Tajflove in Turnerjeve teorije so Robinson, Tayler in Piolat oblikovali dve hipotezi o strategijah ohranjanja pozitivne socialne identitete v šolski situaciji. V prvi hipotezi so predpostavljali, da grozi učencem z nizko učno uspešnostjo nižja socialna identiteta, kot jo imajo učenci z visoko učno uspešnostjo. Spriče težnje po ohranjanju pozitivne socialne identitete pa neuspešni učenci oblikujejo nasprotna stališča do učne uspešnosti in namesto prizadevanja za uspeh vrednotijo netekmovalnost, neprizadevnost za učni uspeh in brezbriznost do šolskih ocen. Lahko pa poiščejo druge ožje skupine, v katerih lažje prepoznajo svoje mesto. Nekateri učenci oblikujejo kar obe strategiji za ohranjanje pozitivne socialne identitete. V drugi hipotezi - ki so jo oblikovali kot posledico prve hipoteze - pa so domnevali, da učenci z nizko učno uspešnostjo razvrednotijo pozitivni pomen uspeha v šoli in iščejo negativne učinke, ki naj bi jih povzročala učna uspešnost.

V raziskavo so avtorji zajeli 196 francoskih učencev in 3000 angleških učencev v starosti od 11 do 14 let. Glede na učno uspešnost so jih razdelili na skupino z visokim učnim uspehom in na skupino z nizkim učnim uspehom. Preizkušanci so odgovarjali na vprašalnik samozaznave - *Perception of self*, vprašalnik, ki meri pričakovanja v zvezi s samim seboj - *Aspirations of self*, vprašalnik šolskega učenja - *School learning*, vprašalnik stališč, vedenja in prepričanj - *Attitudes, behaviour, beliefs*, vprašalnik vrednot - *Values* in vprašalnik sebstva - *Self*, ki so jih sestavili avtorji ter ocenjevali trditve na Rosenbergovih lestvicah samospoštovanja. Rezultati so pokazali nekatere statistično pomembne razlike med učenci z nizko učno uspešnostjo in učenci z visoko učno uspešnostjo tudi glede na njihovo nacionalnost. Izkazalo se je, da so francoski učenci bolj uspešni, imajo višje samospoštovanje, bolj zaupajo sami vase in so bolj zadovoljni s seboj kot njihovi angleški vrstniki. Tudi učenci, ki imajo nižji učni uspeh, ohranijo visoko samospoštovanje, samozaupanje in v splošnem niso nezadovoljni s šolskim sistemom. Najnižje vrednosti so avtorji dobili na vzorcu angleških učencev z nizkim učnim uspehom.

Raziskovalci domnevajo, da je iskati razloge za višje vrednosti francoskih preizkušancev v kulturnih normah, ki veljajo tako znotraj šole, kot na drugih področjih mladostnikovega udejstvovanja. Menijo, da francoski izobraževalni sistem omogoča tudi nižje uspešnim učencem, da ohranijo pozitivno socialno identiteto znotraj šolskega sistema, v katerem se izobražujejo. Predpostavljajo, da so ti učni programi sestavljeni tako, da omogočajo slehernemu učencu, da zadovoljivo udejanji svoje potenciale. Vzrokov za nižji uspeh zato učenci ne pripisujejo zunanji dejavnikom (šolskemu programu, učiteljem itd.), temveč sebi: oni sami se morajo bolj naučiti, biti bolj pozorni med poukom itd. Francoski učni program torej spodbuja učenčevo prizadevnost, težnjo po uspešnosti in mu omogoča vzpostavljanje višjih pričakovanj do samega sebe. Zdi se, da nižjega učnega uspeha učenec ne razume kot "stigma", saj mu institucionalno izobraževanje omogoči, da lahko z večjo prizadevnostjo doseže svojo dejansko raven uspeha. Nasprotno pa njihovi angleški manj uspešni vrstniki spriče bolj rigoroznega šolskega sistema, ta sistem in šolsko okolje odklanjajo ter iščejo druge skupine, v katerih bodo bolj zaželeni. Zato je med angleškimi manj uspešnimi učenci več deviantnega vedenja kot med francoskimi manj uspešnimi učenci.

Namen naše raziskave je ugotoviti strukturo samopodobe pri skupinah slovenskih in francoskih mladostnikov ter osvetliti morebitne medkulturne razlike v njihovih samopodobah.

METODOLOGIJA

Hipoteze. Postavili smo ničelno hipotezo: H1. Glede na nacionalnost preizkušancev ni statistično pomembnih razlik v stopnji izraženosti posameznih področij samopodobe.

Raziskovalni načrt. Raziskavo smo zasnovali kot klasično empirično raziskovanje, kjer smo obdelali podatke z ustreznimi analizami variance in drugimi statističnimi metodami ter kot multivariantno raziskovanje, pri čemer smo uporabili diskriminantne analize.

Vzorec. Pri raziskavi je sodelovalo 230 preizkušancev. V prvi skupini je bilo 169 ljubljanskih srednješolcev s treh ljubljanskih gimnazij, od tega 88 fantov in 73 deklet (8 preizkušancev ni navedlo spola), v starosti 16 let (16 preizkušancev), 17 let (134 preizkušancev) in 18 let (9 preizkušancev) (10 preizkušancev ni navedlo svoje starosti). Drugo skupino pa je sestavljalo 61 francoskih srednješolcev z enega strasbourskega liceja, povprečne starosti 16 let, od tega 18 fantov in 43 deklet. Preizkušanci so se med seboj razlikovali tudi po socialnoekonomskem statusu in učni uspešnosti.

V času preizkušanja so vsi učenci obiskovali tretji letnik gimnazije.

Instrumentarij.

(1) **SDQ III. - VPRAŠALNIK SAMOPODOBE ZA ADOLESCENTE** (Marsh, O'Neill (1984)) obsega 136 postavk in meri 13 vidikov samopodobe: matematične sposobnosti (SDQ1), verbalno izražanje (SDQ2), akademsko samopodobo (SDQ3), reševanje problemov in ustvarjalnost (SDQ4), telesne sposobnosti in šport (SDQ5), zunanji videz (SDQ6), odnose z vrstniki istega spola (SDQ7), odnose z vrstniki nasprotnega spola (SDQ8), odnose s starši (SDQ9), religijo (SDQ10), iskrenost in zanesljivost (SDQ11), emocionalno stabilnost in varnost (SDQ12) ter splošno samopodobo (SDQ13);

(2) Skrajšana različica **OBOP - OMNI-BERKELEYEVEGA OSEBNOSTNEGA PROFILA** (Harary, 1991) meri notranjo in zunanjo samooceno 5 osebnostnih slogov: ekspresivnega sloga (OR, OR2), medosebnega sloga (ZE, ZE2), delovnega sloga (RU, RU2), čustvenega sloga (RD, RD2) in intelektualnega sloga (MD, MD2);

(3) Preizkušanci so izpolnjevali tudi splošni vprašalnik, s katerim smo ugotavljali njihove splošne podatke.

Postopek. Zbiranje podatkov je potekalo skupinsko, za slovenski vzorec februarja 1993, za francoski vzorec pa februarja 1994. Anonimnost preizkušancev je bila zagotovljena. Podatki so bili računalniško obdelani s statističnima programoma CSS in SPSS.

PRIKAZ IN OPIS REZULTATOV

Tabela 1 prikazuje osnovne statistične podatke celotnega vzorca preizkušancev v vseh spremenljivkah.

Distribucija odgovorov preizkušancev na posamezna področja apliciranih vprašalnikov je normalna. Rahla odstopanja je zaznati le na področju religioznega vidika samopodobe (SDQ 10), zato nadaljnje statistične parametrične analize niso vprašljive.

Tabela 1: OSNOVNI STATISTIČNI PODATKI VSEH PREIZKUŠANCEV ZA VSE SPREMENLJIVKE

Spremenljivke	Aritmet. sredina	Standar. deviacija	Minimum	Maximum	Število oseb	Sploščenost	Asimetrija
RD2	19,69	5,06	7,00	35,00	207	,41	,39
RD	20,04	5,58	7,00	35,00	210	-,40	,02
RZ2	23,00	4,50	12,00	35,00	203	-,07	,09
RU	23,04	4,34	10,00	35,00	216	-,13	-,07
OR2	23,20	4,98	11,00	35,00	213	-,31	-,08
MD2	23,58	4,19	13,00	35,00	205	-,09	,11
OR	23,73	4,77	10,00	35,00	215	-,06	-,26
ZE2	24,17	4,16	14,00	35,00	209	,10	,37
MD	24,57	4,37	12,00	35,00	212	-,29	-,12
ZE	24,57	4,04	13,00	35,00	215	,08	-,16
SDQ10	24,95	19,19	1,00	67,00	222	-1,04	,42
SDQ1	33,96	9,68	9,00	57,00	223	-,50	-,03
SDQ12	38,06	9,71	14,00	60,00	221	-,39	-,27
SDQ6	38,55	8,55	12,00	58,00	218	,15	-,38
SDQ3	38,59	7,74	18,00	60,00	219	-,09	-,08
SDQ2	39,48	7,77	18,00	60,00	221	-,28	-,18
SDQ4	41,20	6,59	23,00	60,00	220	,28	-,04
SDQ8	41,44	9,28	15,00	60,00	220	-,61	-,23
SDQ9	42,27	8,22	17,00	58,00	220	-,10	-,43
SDQ7	43,55	8,22	18,00	59,00	220	,25	-,55
SDQ5	44,39	10,85	18,00	60,00	220	-,77	-,45
SDQ13	50,39	9,58	18,00	72,00	218	,47	-,50
SDQ11	51,01	7,97	27,00	69,00	218	,08	-,41

Legenda:

Samoocenjevanje na osebnostnem vprašalniku OBOP	
OR ekspresivni slog pri notranjem samoocenjevanju	OR1 ekspresivni slog pri zunanjem samoocenjevanju
ZE medosebni slog pri notranjem samoocenjevanju	ZE1 medosebni slog pri zunanjem samoocenjevanju
RU delovni slog pri notranjem samoocenjevanju	RU1 delovni slog pri zunanjem samoocenjevanju
RD čustveni slog pri notranjem samoocenjevanju	RD1 čustveni slog pri zunanjem samoocenjevanju
MD intelektualni slog pri notranjem samoocenjevanju	MD1 intelektualni slog pri zunanjem samoocenjevanju
Področja samopodobe na vprašalniku SDQ III	
SDQ1 matematične sposobnosti	SDQ8 odnosi z vrstniki nasprotnega spola
SDQ2 verbalne sposobnosti	SDQ9 odnosi s starši
SDQ3 akademska samopodoba	SDQ10 religija
SDQ4 reševanje problemov in ustvarjalnost	SDQ11 iskrenost in zanesljivost
SDQ5 telesne sposobnosti in šport	SDQ12 emocionalna stabilnost in varnost
SDQ6 zunanji videz	SDQ13 splošna samopodoba
SDQ7 odnosi z vrstniki istega spola	

Tabela 2 prikazuje vrednosti multivariantnih testov pomembnosti. Vrednosti Pillaisovega testa (0,5305), Hotellingovega testa (1,1299) in Wilksove lambde (0,4695) kažejo, da se spremenljivke statistično pomembno razlikujejo glede na nacionalnost (nivo pomembnosti je manjši od 0.05).

Tabela 2: MULTIVARIANTNI TESTI POMEMBNOСТИ (S = 1, M = 14 1/2, N = 60 1/2)

Ime testa	Vrednosti	Eksak.F	Hipt.DF	Napaka DF	Nivo pom.
Pillais	,53050	4,48331	31,00	123,00	,000
Hotellings	1,12994	4,48331	31,00	123,00	,000
Wilks	,46950	4,48331	31,00	123,00	,000
Roys	,53050				

Tabela 3 sumarno prikazuje rezultate analiz variance glede na nacionalnost preizkušancev pri posameznih spremenljivkah - osebnostnih slogih na vprašalniku OBOP in področjih samopodobe na vprašalniku SDQ III.

Tabela 3: SUMARNI PRIKAZ REZULTATOV ANALIZ VARIANCE GLEDE NA NACIONALNOST PREIZKUŠANCEV PRI POSAMEZNIH SPREMENLJIVKAH: OSEBNOSTNIH STILIH NA VPRAŠALNIKU OBOP, PODROČJIH SAMOPODOBE NA VPRAŠALNIKU SDQ III, SAMOSPOŠTOVANJU NA LESTVICI SS IN UČNI USPEŠNOSTI

Spremenljivke	Srednji kvadrat	Napaka	F-test	Nivo pomembnosti
OR	1.30	23.8246	.05445	.815783
ZE	7.32	16.7297	.43783	.509074
RU	226.53	16.7375	13.53403	.000315*
RD	80.39	32.1952	2.49687	.115943
MD	3.51	18.6476	.18844	.664771
OR2	9.08	26.4583	.34324	.558745
ZE2	.19	17.0443	.01086	.917107
RZ2	81.31	18.7723	4.33137	.038924*
RD2	21.82	27.6279	.78989	.375396
MD2	12.38	17.1211	.72312	.396326
SDQ1	11.91	92.9313	.12818	.720771
SDQ2	1825.68	44.5586	40.97262	.000000*
SDQ3	1078.09	51.5779	20.90212	.000009*
SDQ4	308.69	45.2112	6.82773	.009785*
SDQ5	240.04	112.8823	2.12647	.146630
SDQ6	144.94	70.0774	2.06829	.152239
SDQ7	1178.85	62.0085	19.01104	.000023*
SDQ8	190.23	90.2115	2.10871	.148316
SDQ9	572.15	67.2499	8.50778	.004017*
SDQ10	10063.53	305.8072	32.90810	.000000*
SDQ11	386.21	60.3575	6.39875	.012335*
SDQ12	7.29	100.3080	.07272	.787750
SDQ13	1202.17	94.0214	12.78613	.000456*

* razlika med nacionalnima skupinama je statistično pomembna
+ težnja k statistično pomembni razliki med skupinama

Na osebnotnem vprašalniku OBOP sta statistično pomembni razliki glede na nacionalnost preizkušancev na področjih **notranje in zunanje samoocene delovnega sloga**. Pri slovenskih mladostnikih je ta slog bolj izražen. Na vprašalniku samopodobe SDQ III so statistično pomembne razlike glede na nacionalnost preizkušancev na naslednjih razsežnostih:

- stopnje izraženosti **verbalnega izražanja (SDQ 2), akademske samopodobe (SDQ 3), odnosa do istega spola (SDQ 7), odnosov s starši (SDQ 9), religije (SDQ 10), iskrenosti in zanesljivosti (SDQ 11) ter splošne samopodobe (SDQ 13)** so pri francoskih preizkušancih višje;

- stopnja izraženosti **reševanja problemov in ustvarjalnosti (SDQ 4)** je pri slovenskih preizkušancih višja.

Tabela 4 prikazuje rezultate diskriminantne analize, ki smo jo izvedli na vzorcu slovenskih in francoskih preizkušancev. Zaradi manjkajočih podatkov je statistični program SPSS upošteval 159 primerov, in ne 230 (106 slovenskih preizkušancev in 53 francoskih preizkušancev). Glede na to, da imamo dve skupini preizkušancev (slovensko in francosko skupino), smo dobili eno samo diskriminantno funkcijo.

Tabela 4: REZULTATI KANONIČNE DISKRIMINANTNE FUNKCIJE NACIONALNOSTI

<i>Funkcija</i>	<i>Lastne vrednosti</i>	<i>% variance</i>	<i>Kumul. %</i>	<i>Kanonična korelacija</i>	<i>Po funkc.</i>	<i>Wilks. lambda</i>	<i>Hi-kvadrat</i>	<i>Nivo pomemb.</i>
					0	,293624	173,402	31
1	2,4057	100,00	100,00	,8405				,0000

Rezultati diskriminantne funkcije nacionalnosti kažejo, da se skupini slovenskih in francoskih preizkušancev pomembno razlikujeta glede na spremenljivke samopodobe, samospoštovanja in učne uspešnosti preizkušancev. Koeficient kanonične korelacije znaša 0,8405, Wilksova lambda pa 0,2936, kar pomeni, da je koeficient kanonične korelacije statistično pomemben (nivo pomembnosti je 0,0000). V nadaljevanju bomo ugotavljali strukturo diskriminantne funkcije nacionalnosti.

Tabela 5 prikazuje koeficiente standardizirane kanonične diskriminantne funkcije. Na podlagi te tabele lahko ugotovimo, kako je diskriminantna funkcija strukturirana oziroma kako je povezana s posameznimi spremenljivkami, ki jih analiziramo. Vidimo, da so korelacije - ne glede na predznak - precej raznolike. Diskriminantna funkcija nacionalnosti najbolj korelira s spremenljivko SDQ 2 (pozitivna korelacija), nato pa s spremenljivko SDQ 4 (negativna korelacija). Najnižje je s funkcijo nacionalnosti nasičena spremenljivka SDQ 11. To pomeni, da pri razlikovanju vzorca po nacionalnosti najbolj sodelujeta samopodoba, ki se nanaša na področje verbalnega izražanja (SDQ 2), in samopodoba, ki se nanaša na področje ustvarjalnosti in reševanja problemov (SDQ 4), najmanj pa samopodoba, ki se nanaša na iskrenost in zanesljivost (SDQ 11).

Tabela 5: STANDARDIZIRANI KOEFICIENTI KANONIČNE DISKRIMINANTNE FUNKCIJE NACIONALNOSTI

Spremenljivke	Struktura diskriminantne funkc.	Spremenljivke	Struktura diskriminantne funkc.
OR	-,06860	SDQ3	-,05659
ZE	-,22413	SDQ4	-,73116
RU	-,57322	SDQ5	,06404
RD	-,30698	SDQ6	-,04986
MD	-,15887	SDQ7	,35271
OR2	-,11420	SDQ8	,23163
ZE2	,05353	SDQ9	,24634
RZ2	,08918	SDQ10	,44423
RD2	,20054	SDQ11	,00293
MD2	,01023	SDQ12	-,26120
SDQ1	,03829	SDQ13	,44525
SDQ2	,84955		

Tabela 6 prikazuje strukturno matriko korelacij med spremenljivkami, pri katerih ugotavljamo razlike med slovenskim in francoskim vzorcem in kanonično diskriminantno funkcijo.

Tabela 6: KORELACIJE MED SPREMENLJIVKAMI IN KANONIČNO DISKRIMINANTNO FUNKCIJO NACIONALNOSTI

Spremenljivke	Funkcija 1	Spremenljivke	Funkcija 1
SDQ2	,33343	SDQ8	,07412
SDQ10	,31983	RD	,06863
SDQ3	,24517	MD2	,05774
SDQ7	,22691	OR2	,03805
SDQ13	,18540	ZE	-,03460
RU	-,16580	SDQ1	,05211
SDQ11	,14324	SDQ12	,02482
SDQ9	,14245	RD2	,02455
SDQ4	-,09052	ZE2	,01467
RZ2	-,07736	OR	-,00234
SDQ5	,08112	MD	-,00066
SDQ6	,07598		

Na prvem mestu je spremenljivka, ki je najbolj nasičena z diskriminantno funkcijo nacionalnosti, na zadnjem mestu pa je spremenljivka, ki je s funkcijo najmanj nasičena.

Tabela 7 prikazuje skupinske centroide v enodimenzionalnem diskriminativnem prostoru. Skupina 1 so slovenski preizkušanci (negativen predznak), skupina 2 pa so francoski preizkušanci (pozitiven predznak).

Tabela 7: KANONIČNA DISKRIMINANTNA FUNKCIJA NACIONALNOSTI, DOLOČENA Z ARITMETIČNIMI SREDINAMI (SKUPINSKI CENTROIDI)

Skupina	Funkcija 1
1	-1,08983
2	2,17966

Na podlagi primerjave skupinskih centroidov in standardiziranih koeficientov diskriminantne funkcije sklepamo, da imajo francoski preizkušanci višjo **samopodobo na področju verbalnega izražanja (SDQ 2)**, slovenski preizkušanci pa višjo **samopodobo na področju ustvarjalnosti in reševanja problemov (SDQ 4)** ter višjo stopnjo izraženosti **notranje samoocene delovnega osebnostnega sloga (ru)**.

SKLEPNA INTERPRETACIJA

Rezultati te raziskave se v mnogočem ujemajo z rezultati Muskovih raziskav, ki jih najdemo v knjigi *Psihološki profil Slovencev* (1994). Avtor raziskuje sicer sorodno, a vendar drugačno področje - osebnostne lastnosti. Seveda uporablja tudi drugačen instrumentarij: Eysenckov osebnostni vprašalnik, Catellov vprašalnik osebnosti itd., ki pa je v nekaterih značilnostih primerljiv z našimi instrumenti, s katerimi merimo različne vidike samopodobe. Tudi njegov vzorec se v marsičem razlikuje od našega. Zato je pri primerjavi rezultatov potrebna določena previdnost, ki pa nam kljub vsemu lahko omogoči nekatera zanimiva vzporejanja. Na prvem mestu je potrebno upoštevati, da je moč nadjaza osebnostna lastnost, moralna samopodoba pa eno izmed področij samopodobe.

Z vidika razmeroma ustaljenega avtostereotipa, po katerem sodimo Slovenci med bolj introvertne narode, postane zanimiva analiza kombinacije ekspresivnega sloga na vprašalniku osebnostnih slogov in verbalnega vidika samopodobe na vprašalniku samopodobe SDQ III. Ob tem je potrebno opozoriti na dvoje:

1. Raziskave kažejo, da so sredozemski in latinski narodi v povprečju bolj ekstravertni od severnih in srednjeevropskih narodov.

2. Na podlagi ustaljenih stereotipov, ki pa jih potrjujejo tudi številne raziskave, se predpostavlja, da izražajo družabne, odprte, torej - ekstravertne - osebe večjo težnjo k verbalnemu izražanju kot introvertne osebe. Pri tem je potrebno poudariti, da se ta razdelek dotika razčlenbe osebnostnih narodnostnih avto- in heterostereotipov zgolj površinsko in le nakaže smer razmišljanja, ki ji sledi naslednji razdelek.

Kaj pokaže naša raziskava?

1. Slovenski vzorec preizkušancev (srednjeevropski vzorec) se v izraženosti ekspresivnega sloga (or, or1) ne razlikuje pomembno od francoskega (latinski vzorec). Kvantitativna razlika med njima je zanemarljiva. Razlog je mogoče iskati v netipični naravi francoskega vzorca. Francoski del vzorca smo namreč zajeli v Strasbourg, mestu, ki šibko odraža tako avtostereotipne kot heterostereotipne predstave o Francozih. V to nas prepričata že sam geografski in zgodovinski položaj tega mesta. V večkratnem zgodovinskem menjavanju t.i. narodnostne samopodobe Strasbourgčanov od francoske do nemške in obratno (mnogo prebivalcev ima nemške priimke, starejši uporabljajo dialekt, ki je nekakšna mešanica francoščine in nemščine itd.), je - danes francoski Strasbourg - za nameček še evropska prestolnica. Zanimivo je tudi, da ni malo Francozov v ostalih predelih Francije, ki menijo, da je Strasbourg nekje v Nemčiji!

Glede na to, da zajema "... narodnostna samopodoba tiste predstave o značilnostih

lastnega naroda in njegovih pripadnikov, ki si jih deli večina teh pripadnikov ..." in da gre "...torej za nekak 'kolektivni' korelat osebne ali individualne samopodobe" (Musek, 1994, 16), lahko previdno izrazimo misel, da sta spreminjanje narodnostne samopodobe in delna amnezija od lastnega naroda privedla celo do sprememb v individualni samopodobi preizkušancev, ki živijo v tem obmejnem mestu. Ne nazadnje je Strasbourg tudi mesto z močno psihoanalitično šolo, ki ima takoj za Parizom največ psihoanalitikov v Franciji!

Če se vrnemo k Muskovim raziskavam (Musek, 1989; 1994), v katerih avtor ugotavlja, da smo Slovenci v osebnostni potezi introvertnosti bližje Nemcem, potem nas ne preseneča, da so razlike v naši raziskavi med slovenskim in francoskim delom vzorca zanemarljive. Zdi se namreč, da se tudi mladi Strasburžani, ki smo jih zajeli v raziskavi, v dimenziji ekspresivnosti bolj približujejo svojim nemškim sosedom kot sonarodnjakom.

Izsledki analize variance iz tabele 2, ki se nanašajo na področja socialne samopodobe (odnosi z vrstniki istega spola, odnosi z vrstniki nasprotnega spola, odnosi s starši itd.), pa vendarle kažejo, da so francoski preizkušanci bolj družabni, odprti, polni energije, zgovorni in imajo več prijateljev istega in nasprotnega spola (SDQ 7, SDQ 8) kot slovenski preizkušanci. Torej je le mogoče vsaj deloma potrditi ustaljenost avto- in heterostereotipa o Francozih, ki spadajo med družabne narode.

2. Tudi visok rezultat na verbalnem vidiku samopodobe se ujema s tradicionalno predstavo o Francozih kot o družabnem in komunikativnem narodu. Zdi se, da gre za t.i. "diferencialne učinke zaznavanja pripadnosti pripadnikov neke narodnosti" (Musek, 1994, 75). Možno je namreč, da je francoski vzorec, ki smo ga zajeli v raziskavi, razvil močan pozitiven avtostereotip o sebi kot o pripadnikih naroda z močno literarno tradicijo, ki ga izraža skozi verbalni vidik samopodobe.

Statistično pomembna razlika na dimenziji verbalnega izražanja pa obenem napotuje tudi na sklep, da Francozi kot narod z močno literarno tradicijo uspejo tudi v izobraževanju vzpostaviti mladim pozitiven odnos do materinega jezika, tako da tudi sami mladostniki vidijo v sebi možnosti za ustvarjalno verbalno izražanje. Skrajno neodgovorno bi bilo sicer soditi, da je naš izobraževalni sistem, vsaj glede pouka književnosti, slabši od francoskega, saj o tem niti nimamo razpoložljivih podatkov niti ni namen tega besedila podajati kakršnokoli kritiko slovenskega izobraževanja. Kljub temu ni odveč tipati po hipotetičnih vzrokih omenjenih razlik.

Zanimiva je tudi kombinacija izraženosti delovnega sloga in nekaterih akademskih vidikov samopodobe, za katero se zdi, da jo prav tako lahko deloma pojasnimo s pomočjo nekaterih osebnostnih narodnostnih stereotipov. V mislih imam preostala dva avtostereotipa, ki ju Musek navaja kot dozdevno splošno sprejeta skupka predstav o tem, kako se vidimo Slovenci. Prvi je poenostavljena kognicija, na podlagi katere smo Slovenci delaven, marljiv in discipliniran narod, drugi pa posplošena in poenostavljena predstava o Slovencih kot pripadnikih premalo samozavestnega, ponižnega, ali - kot navaja Musek - "hlapčevskega" naroda.

Višje vrednosti slovenskih preizkušancev, dobljene pri notranjem in zunanem samoocenjevanju delovnega osebnostnega sloga, vodijo k domnevi, da se slovenski preizkušanci v primerjavi s francoskimi pogosteje dojemajo kot ljudje, ki so pri opravljanju nekega dela natančni, učinkoviti, temeljiti in marljivi. Radi priskočijo na pomoč sošolcem s slabšim učnim uspehom. Všeč jim je, če probleme rešujejo na izvirne načine in imajo - za razliko od njihovih francoskih vrstnikov - večje zanimanje za ustvarjalne naloge.

Nasprotno pa imajo francoski preizkušanci višji samopodobi na področju verbalnih sposobnosti in splošne akademske samopodobe (SDQ 2, SDQ 3). Lahko bi torej

sklepali, da je njihov delovni osebnostni slog manj izrazit, a jih to prav nič ne moti, da ne bi razvili bolj pozitivne samopodobe, ki se nanaša na njihov odnos do šole in študija. Manj so torej vestni in marljivi, a imajo boljše mnenje o sebi kot o učencih. Zdi se, da so manj samokritični od slovenskih vrstnikov.

V socialnih odnosih se francoski preizkušanci bolje razumejo z vrstniki istega spola kot slovenski preizkušanci (SDQ 7). Imajo mnogo prijateljev istega spola, na katere se lahko zanesajo, med pogovorom z njimi so bolj sproščeni in imajo večji občutek, da so pri vrstnikih istega spola v splošnem priljubljeni. Tudi s starši se francoski mladostniki bolje razumejo, čeprav imajo slovenski preizkušanci, kot ugotavljamo iz njihovega globalnega profila, dober odnos z njimi. Tako eni kot drugi v povprečju izhajajo iz t.i. popolnih družin, vendar francoski preizkušanci močneje izražajo misel, da bodo svoje otroke vzgajali tako, kot so jih vzgajali njihovi starši, saj se z njimi zelo dobro razumejo. Še več kot slovenski preizkušanci pa imajo takšnih vrednot, ki so podobne vrednotam njihovim staršem.

LITERATURA

- Aboud, F.E., Skerry S.A. (1983). Self and ethnic concepts in relation to ethnic constancy. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 15 (1), 14-26.
- Eitan, T., Amir, Y., Rich, Y. (1992). Social and academic treatment in mixed-ethnic classes and change in student self-concept. *British Journal of Educational Psychology*, 62, 364-374.
- Harary, K. (1991). The Omni-Berkeley Personality profile. *Omni magazine*, 48-59.
- Kasterszeiten, J. (1991). Plasticité identitaire. *Cahiers internationaux de psychologie sociale*, Mar-Jun (9-10), 91-101.
- Lamovec, T. (1994). Merski pripomočki: Offerjev vprašalnik samopodobe. V: T. Lamovec (Ured.) *Psihodiagnostika osebnosti 2*. Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana, 44.
- Lemaine, G., Santolini, A., Bonnet, P., Ben Brika, J. Préférences raciales, identité et soi idéal chez les enfants de 5 à 11 ans. *Bulletin de psychologie*, XXXIX (374), 129-150.
- Markus, H.R., Kitayama, S. (1991). Cultural variation in the self-concept. V: G.R. Goethals & J. Strauss (Izd.): *The self: interdisciplinary approaches*. Springer-Verlag, New York, 18-47.
- Marsh, H.W., Byrne, B.M. (1993). Do we see ourselves as others infer: A comparison of self-other agreement on multiple dimensions of self-concept from two continents. *Australian Journal of Psychology*, 45 (1), 49-58.
- Marsh, H.W., O'Neill, R. (1984). Self description questionnaire III: The construct validity of multidimensional self-concept ratings by late adolescents. *Journal of Educational Measurement*, 21 (2), 153-174.
- Monteil, J.M. (1993). Soi & le contexte: Constructions autobiographiques, insertions sociales, performances cognitives. Armand Colin, Paris.
- Musek, J. (1989). O osebnostnem profilu Slovencev. *Anthropos*, 1-2, 270-286.
- Musek, J. (1992). Struktura jaza in samopodobe. *Anthropos* 24: III-IV, 59-79.
- Musek, J. (1994). Psihološki portret Slovencev, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Nastran-Ule, M. (1986). Od krize psihologije h kritični psihologiji. *Delavska enotnost*, Ljubljana.
- Nastran-Ule, M. (1994). Temelji socialne psihologije. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Offer, D., Ostrov, E., Howard, K.I., Atkinson, R. (1988). *The teenage world: adolescents' self-image in ten countries*. Plenum Publishing corporation, New York.
- Robinson, W.P., Tayler, C.A., Piolat, M. (1990). School attainment, self-esteem, and identity: France and England. *European Journal of social psychology*, Sept-Oct 20 (5), 387-403.
- Strassburger, L.A., Rosen, L.A., Miller, C.D., Chavez, E.L. (1990). Hispanic-Anglo differences in academic achievement: The relationship of self-esteem, locus of control and socio-economic level with grade-point average in the USA. *School Psychology International*, May 11 (2), 119-124.
- Van den Heuvel, H., Tellegen, G., Koomen, W. (1992). Cultural differences in the use of psychological and social characteristics in children's self-understanding. *European Journal of Social Psychology*, Jul-Aug 22 (4), 353-362.